

DISPOSISJON PROSEDYRE

17.10.2025

Sak nr. 25-133969TVI-TSOF/TFOR

Advokat Thomas S. Farhang

Advokat Marie Agerup Kildahl

Saksøker nr.1: Norges Naturvernforbund

Saksøker nr.2: Natur og Ungdom

Saksøkt: Engebø Rutile and Garnet AS

1 INNLEDNING

1.1 Spørsmål om rett til å bruke utslippstillatelsen eller umiddelbar stans

Hvilken tillatelse?

- Tillatelse av 23. juni 2023. (DS 128)

- Erstatte tidligere tillatelser. (DS 279)

Hva er begrunnelsen for Tillatelsen? **DS 129**

- Sier hva tidligere utslippstillatelse hviler på

- Ajourført vurdering – "står ved lag"

- Realitetsvurdering pr juni 2023

Etter EFTA domstolen; regjeringen vurderte tillatelsen på ny i mai 2025.

- Opprettholdt Tillatelsen. (DS 298)

- Gitt en utførlig begrunnelse. (DS 298 flg)

- Tillatelsen av 23. juni 2023 med supplerende begrunnelse i mai 2025 som er til prøving i denne forføyningssaken.

Begjæringen hviler på at ERG ikke lenger kan utnytte denne Tillatelsen.

1.2 Domstolskontroll – hvilke rettsfakta kan retten bygge på?

- Tradisjonell lære ved *fastsettelsessøksmål*; rettsfakta på vedtakstidspunktet.
- Utvilsomt at retten kan vektlegge rettsfakta på vedtakstidspunktet 23. juni 2023.
- Utvilsomt at retten kan bygge på bevis etter 23. juni 2023 som kaster lys over situasjonen da Tillatelsen ble gitt.
- Det omtvistede er om retten kan vektlegge rettsfakta som foreligger i dag (oktober 2025).
- ERG: håndhevelsessøksmål; rettsfakta på avgjørelsestidspunktet er avgjørende.
- Skoghøy, Tvisteløsning (2022) s. 27 (og fotnote 104).

KJU 1550

Hva er det ERG har fremhevet av rettsfakta som bringer dette spørsmålet på spissen i denne sak?

- a) Invasjonen av Ukraina? Ble satt i gang i februar 2022, dvs. etter Tillatelsen av 23. juni 2023.
- b) Kinas totalkontroll på verdikjedene?

Kinas kontroll på verdikjedene er et resultat av flere tiårs forsømmelse fra Europa. Dette er ikke noe nytt rettsfaktum etter juni 2023. Men situasjonen er blitt satt på dagsorden i offentligheten og med stadig større aktualitet og alvor.

- c) Handelskrigen som pågår? Er det noe nytt? Er det dagens politiske situasjon som skal være ny.

Staten kan ikke se bort fra den spissede geopolitiske og sikkerhetspolitiske situasjonen vi er i.

Det kan heller ikke domstolen; uansett om tingretten er enig med Skoghøy og Rt-2015-93 A om avgjørelsestidspunktet eller ei.

Alt som er påpekt fra denne side hviler på rettsfakta som også forelå pr 23. juni 2023.

1.3 "Fra ordinær domstolskontroll til symposium om rutil" – saksøkernes disp. innledning punkt 1.3?

- Hensynet til mineral tilgang **er tatt opp i den gjeldende Tillatelsen.**
 - Miljødirektoratets vedtak 23. juni 2023. (DS 128)
- Regjeringen utføring redegjort for den geopolitiske og sikkerhetspolitiske situasjonen.
 - Kongelig resolusjon 23. mai 2025. (DS 298/303 flg.)
 - Engebø-prosjektet, rutil og rutilens plass i titanverdikjeden er utførlig begrunnet.
- Kan domstolene overse regjeringens begrunnelse?
- Kan domstolene se bort i bevisførselen som underbygger at dette er et rutilprosjekt som regjeringen ønsker?
- Regjeringens redegjørelse og begrunnelse står til prøve
 - Tillatelsen er begrunnet med hensynet til mineraltilgangen fra Engebø.
- Hva er feil med regjeringens begrunnelse basert på de bevisene som er presentert for retten?
- Er det ført noe motbevis som tilsier at regjeringen har tatt feil?
- Hva skulle det være? At ilmenitt fra Titania dekker behovet for Norge og Europa?
- Sakkyndig vitne: Henrik Schiellerup fra NGU.

- Hvis man skal sammenligne ilmenitt fra Titania og rutil fra Engebø; kan ikke komme lenger fra hverandre.
- Staten mener ikke at ilmenitt fra Titania kan dekke forsyningsbehovet.
 - Statens ekspert (som har rådgitt regjeringen) mener heller ikke dette.
 - Omfattende skriftlig materiale underbygger vurderingene som er gjort.
- Er det avveiningen man mener er feil?
 - Har regjeringen misforstått rutilens betydning for Norge og Europa, slik at avveiningen skulle vært annerledes?
 - I så fall, hvorfor det?
- Overvurderer regjeringen betydningen av verdikjeder med titanråstoff som basis? At det ikke er slik man skal bygge en industri som dekker forsyningshensynet?
- Grunnleggende spørsmål om domstolens prøvingsintensitet og overprøving om regjeringens vurderinger skal settes til side.
 - Mer på spissen i en summarisk behandling i en forføyningssak..

1.4 Vilåårene for midlertidig forføyning

Miljøorganisasjonene må sannsynliggjøre;

- Hovedkravet, jf. tvl. § 34-2 (1)
 - At ERG "ikke har rett til å deponere" restmineraler i Førdefjorden.
- Sikringsgrunn, jf. tvl. § 34-1 (1) bokstav b.
 - At forføyningen er "nødvendig" for å avverge en "vesentlig skade eller ulempe".
- At forføyningen er forholdsmessig, jf. tvl. § 34-1 (2).

KJU 84

EØS-retten medfører ingen plikt for domstolen til å beslutte midlertidig forføyning på tvers av tvistelovens vilkår:

- HR-2025-677-A avsnitt 46. **KJU 635/641/643**

"Det omstendet at retten står svært fritt i å utforme den konkrete mellombelse åtgjerda, jf. tvistelova § 34-3 andre ledd, underbyggjer at det er heime for ei overordna vurdering av om mellombels åtgjerd skal vedtakast, jf. altså dei innleiande orda «kan besluttes»."

- HR-2025-677-A avsnitt 61:

"Eg understrekar at eg med dette ikkje har teke stilling til korkje hovudkravet, sikringsgrunnen eller mishøvevurderinga etter tvistelova § 34-1 andre ledd."

- HR-2025-677-A avsnitt 58 og 61.

"Ved den nye handsaminga av kravet om mellombels åtgjerd må lagmannsretten ta stilling til om grunnvilkåra – hovudkrav, sikringsgrunn og proporsjonalitet – er oppfylte. Dersom eitt eller fleire av vilkåra ikkje er oppfylte, kan mellombels åtgjerd ikkje vedtakast."

Retten må ta stilling til om grunnvilkårene er oppfylt. Høyesterett har ikke gitt noen føringer her.

1.5 Miljøspørsmålet

- Begjæringen forkynt 28. august 2025.
 - Lagt opp fra Miljøorganisasjonene med 1 dag og muntlig forhandling innen 10. september 2025.
- Hva er det som hastet slik? Må jo være miljøet?
- Miljøsidene av denne saken i det store og hele forbigått av Miljøvernorganisasjonene.
 - Materiale fra Havforskningsinstituttet som ikke har ført frem overfor forvaltningen eller domstolene.
 - Ikke ett vitne.
 - Ikke partsforklaring.

- Miljøspørsmålet har betydning for:
 - 1) Om vannforskriften § 12 kommer til anvendelse.
 - 2) Hvis så; for interesseavveilingen.
Den ene delen av vektskålen.
 - 3) Sikringsgrunnen – "vesentlig skade eller ulempe."
 - 4) Interesseavveiling.

Miljøpåvirkningen ved fortsatt deponering står sentralt for samtlige spørsmål retten skal ta stilling til.

2 BEVISFØRSELEN - TAP AV MILJØKVALITET

2.1 Om sjødeponi

Sjødeponi lovlig.

- ESAs brev 16. juni 2021 pkt. 5.3.1 (DS 3150/3159)
- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 (DS 2289/2305)

Sjødeponi det miljømessig beste alternativet på Engebø.

- Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (DS 222)
- Kongelig resolusjon 19. februar 2016. (DS 93)
- Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (DS 2345)

Naturgitte forutsetninger på Engebø.

Ikke realistisk å realisere prosjektet uten sjødeponi.

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 s. 57. (DS 2345)

Restmineralene er ikke farlige.

2.2 Vurderingen av miljøulempene (kvalitativ vurdering)

2.2.1 Forvaltningens vurderinger – gir ikke grunnlag for å konstatere "vesentlig skade"

Forvaltningen grundig vurdert de miljømessige sidene av tiltaket i over 17 år.

Miljømessige konsekvenser belyst i 91 utredninger (60 % knyttet til sjødeponi). (DS 3165)

Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (DS 222)

- Oppsummering av miljøvurderingene generelt og tilknyttet sjødeponi.
- Den økologiske tilstanden anses å bli forringet utelukkende fordi:
 - "bunnfaunaen i deponiområdet vil forsvinne så lenge deponeringen pågår"* (DS 240)
 - "det er kun den fysiske endringen som fører til at vannforekomsten forringes"* (DS 243)
- Ingen annen forringelse. Kjemisk tilstand forringes ikke. (DS 243)
- Liten sannsynlighet med partikkelspredning utenfor deponiområdet. (DS 230)
- Usannsynlig med irreversibel og alvorlig skade på det marine mangfoldet utenfor deponiområdet. (DS 230)
- Usannsynlig med irreversible effekter for økosystemet som helhet. (DS 234)

Opprettholdt i senere vurderinger av forvaltningen:

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (DS 94)
- Miljødirektoratets avslag på begjæring om omgjøring 26. juni 2020 (DS 1307)
- Klima- og miljødepartementets vedtak 23. november 2021. (DS 100)
- Vedtak om driftskonsesjon 17. juni 2020 (DS 1442)

- Nærings- og fiskeridepartementets vedtak
6. mai 2022. (DS 117-188, 124)
- Kongelig resolusjon 23. mai 2025 (DS 302)

Miljøorganisasjonene har gjentatte ganger fremmet innsigelser overfor forvaltningen uten å føre frem.

Miljøorganisasjonene har også angrepet forvaltningens vurderinger av miljøkonsekvensene i Ankesaken mot staten.

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 (DS 2289 flg.)
 - Forvaltningens vurderinger bygger på forsvarlige prognoser. (DS 2334)
 - Tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. (DS 2348)
 - Ikke feil faktum.
- Miljøorganisasjonene anket ikke denne delen av dommen.

Ingen opplysninger som tilsier en annen vurdering i dag.

Deponeringen pågått i ca. i ett år.

- ERG underlagt strenge krav til rapportering, overvåking og kontroll.
- Ikke noe som tilsier at prognosene er feil.

Ingen grunn til å fravike forvaltningens vurderinger på dette punkt.

2.2.2 *Påvirkningen på bunnfaunaen og fysiske endringer i bunnforholdene er ingen "vesentlig skade"*

Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015 (DS 247-248)

"Ulempene ved den planlagte gruvevirksomheten knytter seg i stor grad til arealbeslag på grunn av deponiet i fjorden"

Arealbeslag. Liv under deponeringspunktet forsvinner så lenge deponeringen pågår.

Deponering på ca. 300 meters dyp.
Sedimentasjonsmiljø.

- Avfallshåndteringsplan 26. mars 2023 s. 11-12. (DS 321-322)

Høydebegrensninger i Tillatelsen.

- Vedtak om tillatelse 23. juni 2023 (DS 130)
- Tillatelsen av 23. juni 2023 (DS 288)

Under den eufotiske sone – 25-35 m under havoverflaten (fotosyntese).

- Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
- DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3196)

Bunnfauna er kvalitetselementet mest sensitivt for deponeringen, se bl.a.:

- Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (DS 240)
- Vannforskriften vedlegg 5 pkt. 1.2.4: Biologiske kvalitetselementer. (JU 151)
- Primært bunnlevende virvelløse dyr som direkte påvirkes:
 - Vanlige grupper: børstemark, kreps, snegler, krepsdyr og pigghuder.
- Øvrige biologiske kvalitetselementer avhenger av sollys (fotosyntese).
 - Planteplankton.
 - Makroalger og angiospermer.
- Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
- DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3196)
- Video 2024-2025 sammenstilt av Tor Jensen og bilder fra deponiområdet.

Ikke alt liv som mottar mer enn naturlig sedimentering vil gå tapt:

- Effektgrense på ca. 6 mm.

- Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
- Grenseverdien i tillatelsen på 3 mm ved deponiets grenseområde er konservativ sml. effektgrensen.
 - DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3197)
- Ulike arter forskjellige preferanser. Tåler økt sedimentering ulikt.
- DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025 s. 12 (DS 3202)
- Visuelle undersøkelser:
 - P.t. et område mindre enn 0,1 km² hvor en ser en redusert fauna. Vanskelig å se direkte effekt utenfor 200 m fra deponiet.
- Video 2024-2025 sammenstilt av Tor Jensen.
- Sakkyndig vitne: Tor Jensen.

Sammenhengende dype geografiske områder.

Bevegelige dyr i deponiområdet (inkl. bløtbunnsfauna) kan flytte på seg:

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 s. 39. (DS 171)
- NIVAs rapport 21. mai 2009. (DS 3585)
- Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
- Klima- og miljødepartementets brev 5. februar 2015 s. 5-6: (DS 1225)

"For de fleste vanlige forekommende arter og naturtyper vil det ikke være av kritisk betydning for bestanden eller utbredelsen sett i et regionalt eller nasjonalt perspektiv om de skulle miste sitt leveområde eller areal i det berørte området i Førdefjorden."
- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (DS 94)
- **NB!** Fremgår av resolusjonen at blålange først og fremst truet av overbeskatning og at det ikke foreligger "fare for vesentlig skade på naturmangfoldet". (DS 89)

- Prognosen forsvarlig - se særlig Oslo tingretts dom 10. januar 2024 pkt. 3.3 (DS 2331-2332)
 - Kongelig resolusjon 23. mai 2025 (DS 307)
- "Sannsynligheten for alvorlig eller irreversibel skade på marine arter i Førdefjorden er vurdert som liten."*

Rekolonisering:

- Skjer løpende, ref. bevegelig utslippsrør.
- Både en reduksjon i biologisk mangfold i området med aktiv deponering og rekolonisering i delene hvor deponering er avsluttet.
 - Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
 - DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025 s. 11-12. (DS 3201-3202)
 - NIVAs rapport 21. mai 2009. (DS 3597)
- Forvaltningen konservativt anslag i førsteinstansvedtaket – innen 10 år.
 - Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (DS 231)
- Tidligere lagt til grunn kortere tid (5-10 år):
 - Kommunal- og moderniseringsdepartementets vedtak 17. april 2015. (DS 1141)
 - Naustdal kommunestyrets vedtak 11. mai 2011. (DS 865)
- Sunt samfunn trolig innen 3-5 år.
 - Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
 - Sml. NIVAs rapport 31. mai 2009 (DS 2596)
- Livet som kommer tilbake – annerledes men sannsynligvis like rikt.
 - Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 s. 47. (DS 179)
- Annerledes pga. grovere sedimenter og endrede dybdeforhold

- Alle viktige funksjoner vil være til stede.
 - Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
 - DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3201)
 - NIVAs rapport 21. mai 2009. (DS 2596)

Konsekvensen av at en del av bunnfaunaen i deponiområdet går tapt:

- DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3196)
 - Rik, men ikke unik fra andre deler av fjorden eller andre fjorder.
 - Ikke påvist sjeldne eller sårbare bløtbunnsarter.

- DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025 s. 10: (DS 3200)

"dersom bare 5 % av hele bløtbunnsområdet er påvirket, kan det neppe hevdes at dette er en merkbar økologisk virkning for hele vannforekomsten"

"ellers i fjorden og vannforekomsten Førdefjorden-ytte, vil det fortsatt være et velfungerende og intakt bløtbunnsområde"

Selv om det usannsynlige skulle skje:

- Skadepotensialet svært begrenset.
- Vilkår om kontroll, rapportering og overvåking.
 - Se Tillatelsen 23. juni 2023. (DS 279)
- Hva med andre bekymringer?
 - Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
 - " Perceived risk"
 - Vitne: Kenneth Nakken Angedal.

Forvaltningen vurdert dette som forsvarlig hele gruven levetid.

pkt 2.2.1

Underbygges av vurderingene gjort i etter deponeringen har startet.

Tidsaspektet noe helt annet ved sikringsgrunn (6-12 mnd.).

- I denne tidsperioden forringes ikke vannforekomsten.
- Marginal betydning for miljøet.
- NB! Deponeringen allerede pågått i snart ett år. Kun eventuell "merskade" som er relevant ifm. spørsmål om sikringsgrunn.

2.2.3 Oppsummert

For å legge til grunn "alvorlig og irreversibel miljøskade" som sikringsgrunn, må retten fravike:

- Forvaltningens vurderinger over 17 år som er basert på et omfattende kunnskapsgrunnlag – senest i 23. mai 2025.
- Oslo tingretts dom 10. januar 2024.

Det er det ikke grunnlag for.

2.3 Miljøpåvirkningen er avgrenset og lokal (kvantitativt)

- Vitne: Kenneth Nakken Angedal.
- Beregningene i ERGs rapport 23. september 2025 er ikke omstridt. (DS 3175 flg.)
- Miljøorganisasjonene presentert en annen beregning i går (under prosedyren) – en annen vinkel.
 - Ikke ført bevis for dette.

- Sett bort i fra vinkelen introdusert i skranken – partene enige om tabellen.

DS 3176

Periode	-	1 dag	6	Måneder	12	Måneder
Deponering	105 500	Tonn per måned	105 500	Tonn per måned	105 500	Tonn per måned
Bulketthet	2,2	t/m3	2,2	t/m3	2,2	t/m3
Friksjonsvinkel	10	Grader	10	Grader	10	Grader
Masser deponert i vekt	165 000	Tonn	798 000	Tonn	1 431 000	Tonn
Masse deponert i volum	75 000	Kubikkmeter	362 727	Kubikkmeter	650 455	Kubikkmeter
Grunnflate	17 230	Kvadratmeter	49 276	Kvadratmeter	72 733	Kvadratmeter
Grunnflate	0,02	Kvadratkilometer	0,05	Kvadratkilometer	0,07	Kvadratkilometer
Radius i halvkjgle	74	Meter	125	Meter	152	Meter
Høgde på kjegle	13	Meter	22	Meter	27	Meter
Vassforekoms areal	30,6		30,6		30,6	
% av Vassforekomst	0,06 %		0,16 %		0,24 %	
Total regulering	4,4	Kvadratkilometer	4,4	Kvadratkilometer	4,4	Kvadratkilometer
% av reguering	0,39 %	%	1,12 %	%	1,65 %	%

Tabell 1: Tildekt areal etter deponering pr i dag og om høvesvis. seks og 12 måneder.

- Hva skjer om 39 år:
 - Forventet økt utnyttelse av malmen – mye mer enn 15 %.
 - Må forvente at innovative tiltak gir resultater: Hub for Minerals, Grøn region Vestland. (DS 3614/3616)
 - Ønske om økt tilbakefylling og om å få mer ut av malmen.
- Frem til da vil ERG:
 - Arbeide for et redusert behov for deponi av eget ønske (også et krav).
 - Oppdatert tillatelse 23. juni 2023 punkt 9.4. (DS 288)
 - Opparbeide ny kunnskap.
- Miljøorganisasjonenes innsigelse til beregningene gjelder ikke de neste 12 måneder, men at ERG på sikt vil deponere mer enn 26,5 mill tonn og at Tillatelsen er på 170 millioner tonn avgangsmasser – ikke 26,5 millioner tonn.
- Usannsynlig med 170 millioner tonn avgangsmasser de neste 30-40 år.
 - Anlegget ikke dimensjonert for dette.

- 26,5 millioner tonn også lagt til grunn av Borgarting lagmannsrett. (DS 31)
- Mest sannsynlig vil mengden være langt lavere enn 26,5 millioner tonn avgangsmasser. Ikke høyere. Må bygge på det sannsynlige i forføyningssaken.
- Vitne: Kenneth Nakken Angedal.
- ERGs rapport 23. september 2025. (DS 3178)
- Økt ressursutnyttelse, restmasser mv.
- Men om det skulle overstige 26,5 mill tonn er det deponering langt frem i tid – sannsynligvis etter 2065.
- Hvorfor spekulere i situasjonen i 2065?
- Hva vil miljøkonsekvensene være da?
- I år 2065 – tidligere deponerte arealer vil være rekolonisert. (DS 3178)
 - DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025 s. 11-12. (DS 3201-3202)
- Arealbeslaget i 2065 blir ikke større enn arealbeslaget etter 10 år - trolig mindre.
- Løpende overvåking og kunnskap brukes – også til å se på behov for justering av Tillatelsen.
- Ingen grunn til å stanse dette prosjektet i oktober 2025 basert på ideer om hva mulige avgangsmasser om 40 år utover 26,5 mill tonn.

Konklusjon: (DS 3178)

Område	kvadratkilometer	Nå		6 måneder		12 måneder		10år		Totalt (39år)	
		km2	%	km2	%	km2	%	km2	%	km2	%
Reguleringsplanområde	4,4										
Vassforekomst, Ytre - Førdefjord	30,572	0,02	0,39 %	0,05	1,12 %	0,07	1,65 %	0,35	8,00 %	0,53	12,00 %
Vassforekomst, Heile - Førdefjorden	65,595		0,06 %		0,16 %		0,24 %		1,15 %		1,73 %
			0,03 %		0,08 %		0,11 %		0,54 %		0,80 %

Tabell 2: Tildekket areal om seks måneder, 12 måneder, ti år og 39 år

Avgrenset og lokal del av fjorden som påvirkes.

I forføyningsperspektivet opp fra 2 til 7 fotballbaner.

- Titania: 126 fotballbaner på land, hvor vi vet at rekolonisering går betydelig saktere enn under vann.

3 HOVEDKRAVET OM AT ERG "IKKE HAR RETT TIL" DEPONERING ER IKKE SANNSYNLIGGJORT

Miljøorganisasjonene må sannsynliggjøre at:

- Det hefter feil ved Tillatelsen som medfører at den er ugyldig.
- At virkningene av slike feil er at ERG ikke kan utnytte Tillatelsen.

3.1 ERGs tillatelse er et angripelig vedtak og utnyttelsen av Tillatelsen er lovlig (uavhengig av ev. feil)

3.1.1 Tillatelsen er et angripelig vedtak

Tillatelsen er et begunstigende vedtak.

Skillet angripelighet og nullitet

- Prop. 79 L (2024-2025), pkt. 23.4.1, s. 344. **KJU 100/103/104**
- Slik også:
 - Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 499 (KJU 1405)
- Tillatelser i utgangspunktet angripelige.
 - Slik også: Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 500. (KJU 1406)
- Ingen unntak for miljøraker.
 - Backer, Innføring i naturressurs og miljørett (2012) s. 332 flg.
- Når kan tillatelser anses som nulliteter?
- Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 501. (KJU 1407)

- Graver og Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett (2024) s.483-484 (KJU 1462-1463)
 - Grove feil og mangler og/eller private har forledet det offentlige.
- Ikke aktuelle unntak her.
 - Vedtak truffet av riktig organ.
 - Ingen grove eller åpenbare kompetansemangler.
 - ERG i aktsom god tro -ikke forledet forvaltningene eller lignende.
- ERGs virksomhet lovlig frem til forvaltningen ev. treffer avgjørelse om det motsatte.
- Merknader til Miljøorganisasjonenes kommentar om *dom*?
- Hevdes det at det er avsagt dom som trekker tilbake tillatelsen av 23. juni 2023?
 - (i) Verserende sak mellom staten og Miljøorganisasjonene har ingen rettskraftsvirkninger overfor ERG.
 - (ii) Dessuten er den ikke rettskraftig.
- Ingen dom i denne sak som medfører at Tillatelsen er bortfalt.
- Hva vil være konsekvensen av at Miljøorganisasjonene eventuelt vinner frem i Høyesterett? Se pkt. 3.1.3
 - Rt-1998-623 **KJU 790/793**
 - Rt-2015-641 **KJU 777/782**
- Miljøorganisasjonene kunne saksøkt ERG, men har valgt å bare saksøke staten.
 - Konsekvensen av en rettskraftig dom er at forvaltningen må vurdere Tillatelsen på nytt.
- Først ved en ev. fornyet behandling, hvor staten mot formodning trekker Tillatelsen tilbake kan det tales om at ERG ikke har rett til å utnytte denne.

Konklusjon:

Tillatelsen står ved lag, inntil den *eventuelt* settes til side av forvaltningen etter at Høyesterett har avsagt dom og avhengig av utfallet der.

3.1.2 *EØS-retten medfører ikke at Tillatelsen er en nullitet.*

- Også EU statene anerkjenner innrettelse og de samme prinsipper som norsk forvaltningsrett hviler på.
- Sak 15/85 Consorzio Cooperative d'Abruzzo mot Kommisjonen. **KJU 1204/1207/1208 flg.**
- Nullitet for grove og åpenbare feil.
- Tilbaketrekking, hvis innen rimelig tid og under hensyn til den berettigedes innrettelse.
- C-120/17 avsnitt 50-52. **KJU 1043/1046/1050/1051**
- Venemyr, EØS-rettens krav til forvaltningsrettslige følger av feil (2024) pkt. 9.9. **KJU 1879 flg. særlig 1885/1886.**
- EU rett gjenspeiler norsk rett
- Overført til vår sak:
 - ERG invitert av fylkeskommunen og kommunen til å utvikle Engebø-prosjektet i 2006
 - Sjødeponering avgjørende for om ERG skulle gå videre.
 - Søknad om reguleringsplan i 2007 og utslippstillatelse sendt inn 2008.
 - Syv års grundig behandling. ERG fikk utslippstillatelse for første gang i 2015.
 - Klage avgjort i 2016.
 - Ingen søksmålsvarsel eller søksmål ifm. vedtaket.

- ERG prosjektert med sjødeponiet som premiss. Investerer én milliard.
- Deretter byggestart i 2022 – ytterligere 3 milliarder.
- Miljøorganisasjonen saksøker staten i november 2022. (DS 1454)
- Taper saken i Oslo tingrett. (DS 2289)
- Anker spørsmålet om "overriding public interest" til lagmannsretten. Vinner frem. (DS 27)
- Saken anket til Høyesterett av staten. (DS 2363)
- Ingen "unambiguous provision". Underbygges alene av:
 - Foreleggelsen for EFTA-domstolen. (DS 67)
 - Tingrettens dom vs. lagmannsrettens dom.
 - Forvaltningens gjentatte standpunkt om at tillatelsen klart er gyldig.
 - Kongelig resolusjon 23. mai 2025. (DS 298).

Hva med fraværet av søksmålsfrister?

- Ikke avgjørende.

- Venemyr, EØS-rettens krav til forvaltningsrettslige følger av feil (2024) pkt. 3.6.2 **KJU 1729**
 - Betydning av utløpt klagefrist.
- Venemyr, EØS-rettens krav til forvaltningsrettslige følger av feil (2024) pkt. 8.3. **KJU 1815**

Søksmålet tatt ut syv år etter første utslippstillatelse. Seks år etter kongelig resolusjon 16. februar 2016.

Konsekvens av å se bort fra ERGs innrettelse:

- Aldri mulig å innrette seg etter en utslippstillatelse.

Konklusjon: Ikke grunnlag for å fravike at tillatelsen er angripelig. Tillatelsen gjelder inntil den trekkes tilbake fra det offentlige.

3.1.3 *Ankesaken ikke bestemmende for ERGs rettigheter etter Tillatelsen*

En dom på ugyldighet etablerer en plikt for forvaltningen til å vurdere vedtaket på ny:

- Rt-1998-623 (KJU 790/793)
- Slik også: Rt-2015-641 avsnitt 39 og 41. (KJU 777/782)

En dom på ugyldighet innebærer ikke et forbud mot ERGs virksomhet.

- Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 560: **KJU 1427**
 - Søksmål som ikke retter seg mot den private part som er begunstiget kan *"føre til at saksøkeren får liten glede av dom på ugyldighet"*.

Uheldig om private som ikke er part rammes av en dom på ugyldighet. Interesser som ikke er representert lett oversett.

- Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 557 (KJU 1424)

Borgarting lagmannsretts dom av 12. august 2025 illustrerer dette. (DS 27 flg)

Konsekvensen av en rettskraftig dom:

- Forvaltningen foretar en fornyet vurdering.
- Usannsynlig at tillatelsen trekkes tilbake.

Først om ERG ikke retter seg etter statens ev. omgjøring at det kan hevdes at ERG opptre ulovlig.

NB! Side til påstand om lov- og traktatbrudd som sikringsgrunn.

3.2 ERGs deponering forringer ikke vannforekomsten Ytre Førdefjorden

Vannforskriften § 12 kommer ikke til anvendelse.

Miljøkonsekvensene som følge av sjødeponiet forringer ikke vannforekomsten som helhet.

- Svenska Hovrätts dom 30. oktober 2015. (KU 1255/1279/1280)
- Guidance document 36. (KJU 516/537/543/558-561)
 - En helhetlig vurdering, hvor størrelsen inngår, men ikke i seg selv er avgjørende.
- Miljødirektoratets faktaark, M1288, 2019 **KJU 623**

Må foretas en kvantitativ og kvalitativ vurdering, ref. punkt 2.

- Arealbeslaget betydelig mindre enn opprinnelig lagt til grunn av forvaltningen.
- Det viktigste kvalitetselementet er bløtbunnsfauna. Mindre enn 5 % påvirkes.
- Neppe hevdes økologisk virkning for hele vannforekomsten.
 - DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025 s. 10. (DS 3200)
- Ikke representativt for vannforekomsten som helhet.

Konklusjon: Tiltaket medfører ingen forringelse av vannforekomsten Ytre Førdefjord.

Vannforskriften kommer ikke til anvendelse. Ikke krav om "overriding public interest".

- I alle fall ikke et tidsperspektiv på 6-12 mnd.

3.3 Foreligger uansett overvekt av allmennhetens interesser

3.3.1 Rettslige utgangspunkter

Vannforskriften § 12 annet ledd bokstav b: (KJU 136)

"Samfunnsnyttten av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet"

Vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c – "overriding public interest". (KJU 216)

Må foretas en konkret avveining av tapet av miljøkvalitet holdt opp mot samfunnsnyttten.

- EFTA-domstolens uttalelse 5. mars 2025 (avsnitt 33-34) (KJU 1239 flg.)

Nasjonale domstoler må foreta den konkrete avveiningen – har en skjønnsmargin.

- EFTA-domstolens uttalelse 5. mars 2025 (avsnitt 31 og 36)

Krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt.

- EFTA-domstolens uttalelse 5. mars 2025 (avsnitt 35 og 37).

Hvilke allmenne hensyn kan lovlig vektlegges?

- EFTA-domstolens uttalelse 5. mars 2025 (avsnitt 34) (KJU 1250)

- Kan ikke være "teoretisk tvingende" allmenne hensyn.

- EFTA-domstolens uttalelse 5. mars 2025 (avsnitt 41) (KJU 1251)

Adgang til å kumulere lovlige hensyn.

- EFTA-domstolens uttalelse 5. mars 2025 (avsnitt 34). (KJU 1250)

- HR-2021-622-A (avsnitt 101) (KJU 712)

- C-346/14 *Schwarze Sulm* avsnitt 77 og 80. (KJU 1085)

3.3.2 Domstolens prøvingsintensitet

Rt-1995-1427 (KJU 794 flg)

- Tilbakeholdenhets ved å fravike det faglige skjønn bak et fredningsvedtak.

Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 404, jf. s. 546. (KJU 1418, 1419)

Graver/Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett, 6. utgave 2024 s. 198-201. (KJU 1500 flg.)

"Et tredje viktig moment er hva slags type vurdering som er relevant. Hvis det er snakk om vurderinger av utpreget politisk karakter, som spørsmål om hva som er en akseptabel utvikling, og hvordan offentlige ressurser skal prioriteres, taler det mot domstolsprøving"

HR-2021-662-A (avsnitt 115-116) (KJU 713 flg)

3.3.3 Den konkrete interesseavveiningen

Den ene delen av vektskålen: tapt miljøkvalitet. (Punkt 2)

Den andre delen av vektskålen: viktige allmenne interesser.

- Sammenheng mellom tapet av miljøkvalitet og kravene som kan stilles til allmenne interesser.
 - Store miljøtap større krav til allmenne interesser.
 - Mindre miljøtap mindre krav til allmenne interesser.
- EFTA-domstolen foretar ingen subsumsjon.
 - Ikke vurdert miljøtapet, men hvilke hensyn som lovlig kan vektlegges.
 - Uttalelsen kan spenne fra tiltak som ødelegger en hel fjord for alltid til avgrensede miljøtap.
 - Eks. mindre område, rekolonisering mv.
- Nasjonale domstoler må foreta den konkrete avveiningen.

- Må ta stilling til miljøtapet, hva det består i og dets omfang.
- EFTA-domstolen viser kun til eksempler – ikke en "one size fits all."
- Borgarting lagmannsretts dom 12. august 2025. (DS 27)
 - Ingen vurdering av de miljømessige konsekvensene som følge av tiltaket.
 - Kun lagt til grunn at den økologiske tilstanden i Ytre Førdefjord forringes. (DS 45)
 - Ikke vurdert det konkrete miljøtapet – dets størrelse, betydning lokalt og for økosystemet, virkning på kort og langt perspektiv mv.
 - Likevel: Viser til "sosial nød" som en norm – det er det ikke grunnlag for.
- EFTA-domstolens rådgivende uttalelse gir god veiledning i avsnitt 41: **DS 79**

"Domstolen påpeker at for at et økonomisk hensyn skal kunne kvalifiseres som et tvingende allment hensyn, må det per definisjon tjene allmennhetens interesser og ikke bare private interesser. I tillegg må slike økonomiske mål være av vesentlig betydning enten på grunn av sammenhengen de inngår i, eller på grunn av en annen medvirkende faktor som gjør at oppnåelsen av dem er tilstrekkelig viktig til å kvalifiseres som tvingende."
- Nærmere om bakgrunnen for prosjektet i ERGs prosesskriv 4. oktober 2025. **DS 3610**
 - Åpenbart ikke bare private interesser.
 - Prosjektet av "stor samfunnsmessig betydning" også langt til grunn av Borgarting lagmannsrett. **DS 52**
- Lagmannsretten legger terskelen for høyt.
 - Terskelen om "sosial nød" veiledende om fjorden ødelegges, ikke om miljøtapet er høyst avgrenset, alle forholdsregler er tatt og med strenge vilkår for overvåking/kontroll.

- Hensynet til tilgang til mineraler er høyst relevant.
- Inngår i Tillatelsens begrunnelse. **DS 128/129 og 298**
- Uklart hva som er galt med regjeringens syn? Hva mangler?
- Innsigelsene ikke holdbare:
 - Malm vs. metall.
 - Norge og EU ser på verdikjeder.
 - Kan ikke stille krav om prosessering når det ikke finnes prosesseringsanlegg.
 - Tilgang til råstoff vil i tur tilrettelegge for etableringen av verdikjeder, hvor man kan få foredling til metall.
 - CRMA bygger fullt ut på dette.
 - Rutil vs. ilmenitt – ilmenitt ikke egnet. (DS 298 flg.)
- Staten konferert med den fremste fagekspertisen – NGU.
- Det er fremlagt dokumentasjon som underbygger at regjeringens vurdering er korrekt.
- Hva er feil med statens syn?
- Ikke pekt på konkrete svakheter, mangler eller feil.
- Hvordan skal domstolene gripe an i en slik situasjon? Hvis enig med staten er alt ok.
- Hvis uenig; på hvilket punkt? Husk også prøvingsintensiteten.

Tillatelsen erstatter tidligere tillatelser.

- Vedtak om tillatelse 23. juni 2023 (DS 128)
- Oppdatert tillatelse 23. juni 2023 (DS 279)

Kongelig resolusjon supplerer begrunnelsen i tillatelsen.

- Forvaltningen adgang til å revurdere tidligere tillatelser på eget initiativ.

- Graver og Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett (2024) s. 525 **KJU 1482**
- Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 504-505 **KJU 1410**
- Eckhoff, Forvaltningsrett (1898) s. 622-625 **KJU 1431**
 - Ratihabisjon kan skje formfritt.
 - Gyldig ratihabisjon binder domstolen.
- Prop L. 79 (2024-2025) s. 350-351 (KJU 108)
Forvaltningen har vektlagt:
- Hensynet til statens mineralpolitikk over mange tiår – tjener allmennhetens interesser, herunder, men ikke begrenset til:
 - Lokal og regional sysselsetting.
 - Bosetting.
 - Ringvirkninger eks. kompetanse, forskning mv.
 - Forsyningshensyn.
- Alle er lovlige hensyn.
- Statens avveining korrekt.

Konklusjon: Tillatelsen er mest sannsynlig gyldig.

3.4 **Forutsatt ugyldighet: ERGs innrettelse uansett til hinder for tilbaketrekking eller omgjøring.**

Om Grunnloven § 97 og EMK TP1-1 artikkel og utleggingen av ERGs anførsler.

- Betydningen av Grunnloven § 97.
 - Venemyr, EØS-rettens krav til forvaltningsrettslige følger av feil (2024) pkt. 9.7. **KJU 1867**
- ERG aldri påstått at det har en "menneskerettighet (EMK TP1-1) til å forurense" i strid med loven.

- Miljøorganisasjonenes prosesskriv 30. september 2025. (DS 3233)
- ERG hevder derimot at Tillatelsen er en "possession" som nyter vern etter EMK, slik også:
 - Statens prosesskriv 9. oktober 2025 (DS 4)
- HR-2018-1258-A (avsnitt 117) **KJU 749**
- Vilkår for inngrep: Hjemmel i lov, legitimt formål og forholdsmessighet.
- Forholdsmessighet er temaet her; Tilbaketrekking må ikke være et uforholdsmessig inngrep.

ERGs innrettelse:

- Hatt en berettiget forventning om utslippstillatelse minst siden 2016.
- Først brakt inn for domstolene mot staten syv år etter første utslippstillatelse, Lenge etter klagefristens utløp.
- Virksomheten resultat av 30 års arbeid og milliardinvesteringer.
- Statens initiativ.
- ERG ingen skyld i feilen som er gjort.
- Den påståtte feilens art taler mot omgjøring.

Usannsynlig at forvaltningen trekker Tillatelsen tilbake:

EMK TP1-1 en skranke for omgjøring av Tillatelsen.

- Også en side til EØS-retten:
 - Venemyr (2024) pkt. 9.7. **KJU 1879**
- "Der norske myndigheter har en EØS-rettslig reparasjonsplikt og omgjør vedtak for å oppfylle denne, vil EMD som utgangspunkt prøve om omgjøringen innebærer en krenkelse av EMK TP1-1, dersom en slik sak bringes inn for domstolen."*

- En omgjøring vil krenke ERGs rettigheter etter EMK TP1-1.

Det er også usannsynlig med omgjøring etter alminnelige forvaltningsrettslige regler:

- Graver og Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett (2024) s. 482 og 534. **KJU 1451/1491**

Konklusjon: Usannsynlig at virkningen av ugyldighet er at Tillatelsen omgjøres eller trekkes tilbake.

3.5 Staten vil uansett reparere ev. ugyldighetsgrunner.

Usannsynlig at eventuelle feil ikke vil repareres av staten ved en fornyet vurdering.

4 DET FORELIGGER INGEN SIKRINGSGRUNN

4.1 Det foreligger ingen sikringsgrunn

4.1.1 Lov- og/eller traktatbrudd ingen sikringsgrunn

Miljøorganisasjonenes påberopt brudd på forurensningsloven og EØS-retten som sikringsgrunn.

Forutsatt at Tillatelsen mest sannsynlig er ugyldig:

- Uansett ikke ulovlig virksomhet, ref. angripelig vedtak.

Om retten finner at Tillatelsen mest sannsynlig er ugyldig *og* en nullitet:

- Likevel krav om sikringsgrunn.

Twisteloven § 34-1 (1) bokstav b: (KJU 84)

- Må være nødvendig med forføyning for "*å avverge vesentlig skade eller ulempe*".

Hovedkravet sannsynliggjort, normalt en ulovlig handling.

- Regelbrudd – ingen sikringsgrunn.

Påstand om traktatbrudd som sikringsgrunn kan heller ikke føre frem.

- Vannforekomsten Ytre Førdefjord vil uansett ikke forringes ila et perspektiv på 6-12 mnd.
- En privat part kan heller ikke bygge krav mot en annen privat part direkte på direktivbestemmelsen.
 - Arnesen mfl. Oversikt over EØS-retten (2022) s. 646-647 KU 1352 flg
 - Fredriksen og Mathisen, EØS-rett (2022) s. 466 KJU 1448
- Et eventuelt traktatbrudd kan ikke gjøres gjeldende overfor ERG som privat part.
- Reparasjonsplikten – innebærer ingen plikt til å beslutte midlertidig forføyning på tvers av tvistelovens vilkår, jf. HR-2025-665-A (avsnitt 58). (KJU 635)

Må være nødvendig med forføyning "for å avverge vesentlig skade eller ulempe".

Ikke tilstrekkelig at hovedkravet sannsynliggjøres.

4.1.2 *Usannsynlig med "vesentlig og varig miljøskade"* **Se punkt 2**

Forvaltningen grundig vurdert miljøkonsekvensene over 17 år.

- Lagt til grunn at tiltaket ikke vil medføre "alvorlige eller irreversible" effekter for økosystemet i fjorden som helhet. (DS 234)
- Sannsynligheten for "alvorlig eller irreversible skade på marine arter i Førdefjorden er vurdert som liten". (DS 307)

Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (DS 2321 flg.)

- Forsvarlige prognoser.
- Tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag – ikke feil faktum.
- Denne delen av dommen ikke anket.

Løpende overvåking, rapportering og kontroll:

- Ikke noe som tilsier en annen vurdering i dag.

Sakkyndig vitne: Tor Jensen.

DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3191)

Deponering allerede startet – begynt å bygge første "kjegle".

- Vitne: Kenneth Nakken Angedal.

Bløtbunnsfaunaen det viktigste biologiske kvalitetselementet. Ikke unik.

- Kun en ytterst del av bunnfaunaen påvirkes direkte av deponeringen.

Ulike dyr håndterer økt sedimentering forskjellig. Ikke alt liv går tapt i områdene som påvirkes.

Høyst begrenset påvirkning i tidsperspektivet 6-12 måneder.

NB! Forvaltningen vurdert at det er forsvarlig i hele gruven levetid på 39 år.

Fjordens funksjoner fremdeles i behold, og vil være det om ett år og om 39 år.

Basert på visuell kartlegging vanskelig å se direkte effekter utenfor 200 m fra deponiet.

- Sakkyndig vitne: Tor Jensen.
- DNV v/Tor Jensens rapport 24. september 2025. (DS 3191)
- Video 2024-2025 sammenstilt av Tor Jensen.

Ikke grunnlag for å fravike de faglige vurderingene som er gjort mht miljøpåvirkningen.

Ingen nye bevis som tilsier en annen vurdering – tvert om.

Om det usannsynlige skulle inntreffe – uansett høyst begrenset skadepotensiale.

- Strengt krav til overvåking, kontroll og rapportering.

Rødlistede arter?

- Vurdert av forvaltningen og Oslo tingrett – se særlig dommen punkt 3.3. (DS 2331)

Tidsmomentets selvstendige betydning:

- Kun eventuell "merskade" som prosjektet medfører om driften ikke stanses i 6-12 mnd. som er relevant.
- Begjæring først tatt ut i august 2025.
- Hvorfor vente om det er prekært?
 - Borgarting lagmannsrett vurderte ikke miljø – ingen sammenheng med "irreversibel og alvorlig miljøskade" som sikringsgrunn.
 - Tvisteloven § 32-2 annet ledd.

Ikke sannsynlig med "vesentlig og varig miljøskade" eller at forføyning er nødvendig for å hindre "vesentlig skade".

Krav til sikringsgrunn ikke oppfylt.

5 EN FORFØYNING VIL VÆRE UFORHOLDSMESSIG

Tvl. § 34-1 (2)

KJU 84

"Midlertidig forføyning kan ikke besluttes dersom den skade eller ulempe som saksøkte blir påført står i åpenbart misforhold til den interesse saksøkeren har i at forføyning blir besluttet."

Ot.prp. nr. 65 side 292.

KJU 124

Ytterst begrenset betydning for miljøet om deponeringen stanses i 6-12 mnd.

Partsforklaring: Finn Ivar Marum.

Kroken på døra for ERG.

Ansatte må permitteres/sies opp og finne nytt arbeid.

Tilflyttede ansatte vil trolig søke arbeid andre steder, flytte etter ev. med familie.

Vitne: Kenneth Nakken Angedal.

Fire milliarder med investeringer går tapt.

Tap for kunder og leverandører.

Om staten vil videreføre prosjektet – må starte "Rutilnett II".

- Hvilke interessenter?
- Om 30 års arbeid kan stanses ni år etter endelig tillatelse om sjødeponi?

Norge som investeringsobjekt og norsk mineralstrategi.

- Hvem vil investere med en så stor risiko?
 - Norge neppe egnet sted for forutsigbare vilkår.
- **Partsforklaring:** Finn Ivar Marum.

For Miljøorganisasjonenes del:

- Lyktes med å hindre et prosjekt de har forsøkt å stanse i 15 år med aktivt arbeid overfor forvaltningen uten å få medhold.
- Nytteverdien svært begrenset holdt opp mot tidsperspektivet 6-12 mnd. for endelig avklaring i Ankesaken.

Gis begjæringen medhold settes det et slutt punkt for et prosjekt som er utviklet over 30 år og milliardinvesteringer – før avklaringen i Høyesterett finner sted.

Konklusjon: Den skade eller ulempe som ERG blir påført står i et åpenbart misforhold til den interesse Miljøorganisasjonene har i at forføyning blir besluttet.

6 PÅSTAND

1. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
2. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom dømmes – én for alle og alle for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS.